

The Relationship between Moral Responsibility, Mental Alertness and Academic Flexibility and Academic Participation: The Mediating Role of Academic Life Quality

Qassim Fares Arhaif¹, H. Galavandi Ph.D.^{2*}

1. Ph.D. Student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.
2. Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.

Abstract

Background: The present study aimed to investigate the relationship between moral responsibility, mental alertness and academic flexibility and academic participation: the mediating role of academic life quality.

Method: The research method was descriptive correlational. The statistical population of the study consisted of all students in the fifth-grade physics curriculum of schools in Wasit province, Al-Azizia district, 1600 people. 310 people were selected as samples using cluster random sampling method. Standard questionnaires were used to collect information. Structural equation modeling was used to analyze the data with the help of SPSS and AMOS23 software.

Results: The results of the study showed that the predictor variables (moral responsibility, mental alertness, and academic flexibility) have an effect on the mediating variable (quality of academic life). The predictor variables also have an effect on the criterion variable (academic participation). In addition, the results of the study showed that the mediating variable plays a significant and positive role in the relationship between the predictor variables and the criterion variable.

Conclusion: Students who are taught the value of moral responsibility are likely to develop empathy, respect for others, and a commitment to contributing to society. This not only improves their interpersonal relationships in the classroom, but also prepares them for future challenges as responsible citizens. By emphasizing moral responsibility, educators can significantly enhance the quality of their students' academic lives and foster not only academic excellence but also character development that benefits society as a whole.

Keywords: Moral responsibility, Mental alertness, Academic flexibility, Academic participation, Quality of academic life

***Corresponding Author:** H Galavandi Ph.D., Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. Email: h.galavandi@urmia.ac.ir

How to cite: Qassim Fares Arhaif, Galavandi H. The Relationship between Moral Responsibility, Mental Alertness and Academic Flexibility and Academic Participation: The Mediating Role of Academic Life Quality. Ethics in Science and Technology. 2025,20(08): 155-163.

Copyright © 2025 Authors. Published by Iranian Association for Ethics in Science and Technology. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited

رابطه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی با مشارکت تحصیلی: نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی

قاسم فارس ارحیف^۱، دکتر حسن قلاوندی^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

۲. گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۳، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۷)

چکیده

زمینه: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی با مشارکت تحصیلی: نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی انجام گرفت.

روش: روش تحقیق، توصیفی همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش آموزان در برنامه درسی فیزیک پایه پنجم علمی مدارس استان واسط ناحیه العزیزیه به تعداد ۱۶۰۰ نفر تشکیل داد. تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان نمونه با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه های استاندارد استفاده شد. برای تحلیل داده ها از روش معادلات ساختاری با کمک نرم افزار SPSS و AMOS23 استفاده شد.

یافته ها: نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای پیش بین (مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی) بر متغیر میانجی (کیفیت زندگی تحصیلی) اثر دارند. همچنین متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک (مشارکت تحصیلی) اثر دارند. افزون بر آن نتایج تحقیق نشان داد متغیر میانجی در ارتباط میان متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک نقش معنادار و مثبت ایفا می کند. **نتیجه گیری:** دانش آموزانی که ارزش مسئولیت اخلاقی را آموزش می بینند، احتمالاً همدلی، احترام به دیگران و تعهد به مشارکت در جامعه را توسعه می دهند. این نه تنها روابط بین فردی آنها را در کلاس بهبود می بخشد، بلکه آنها را برای چالش های آینده به عنوان شهروندان مسئول آماده می کند. با تأکید بر مسئولیت اخلاقی مربیان می توانند کیفیت زندگی آکادمیک دانش آموزان خود را به طور قابل توجهی افزایش دهند و نه تنها به تعالی تحصیلی بلکه همچنین رشد شخصیتی را که به نفع جامعه به عنوان یک کل است، تقویت کنند.

کلیدواژگان: مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی، انعطاف تحصیلی، مشارکت تحصیلی، کیفیت زندگی تحصیلی

سرآغاز

وقتی فردی از نظر اخلاقی مسئول است، از او انتظار می رود که مالکیت اعمال خود را به دست گیرد، عواقب آن را بپذیرد و در صورت ایجاد آسیب، جبران کند(۱).

علاوه بر این، مسئولیت اخلاقی فراتر از اعمال شخصی است تا تأثیر گسترده تری را که فرد بر جامعه و محیط می گذارد را شامل شود. این شامل وظایفی مانند صداقت^۵، درستکاری، انصاف^۶ و احترام به حقوق و رفاه دیگران است. به این معنا، مسئولیت اخلاقی نه تنها در مورد پرهیز از آسیب، بلکه کمک فعالانه به خیر دیگران و جامعه است. این جنبه از مسئولیت اخلاقی ارتباط متقابل افراد در جامعه و اهمیت در نظر گرفتن پیامدهای گسترده تر اعمال خود را برجسته می کند.

مسئولیت اخلاقی^۱ یکی از مولفه های مهم در زندگی هر انسانی است که می بایست در سیستم آموزشی^۲ به طور ویژه مورد توجه قرار گیرد. مسئولیت اخلاقی به تعهد یک فرد برای عمل مطابق با اصول اخلاقی^۳ و پاسخگو بودن در قبال اعمال خود اشاره دارد، به ویژه زمانی که این اعمال بر دیگران تأثیر می گذارد. این شامل تشخیص تمایز بین درست و نادرست و انتخاب انجام کاری است که از نظر اخلاقی درست است، حتی زمانی که ممکن است دشوار یا ناخوشایند باشد. این مفهوم مبتنی بر این باور است که افراد دارای اراده آزاد هستند و می توانند انتخاب هایی داشته باشند که با استانداردهای اخلاقی^۴ همسو باشد.

ترویج یادگیری مادام‌العمر، و افزایش مشارکت و حفظ دانش آموز کمک می‌کند. با اولویت دادن به انعطاف‌پذیری تحصیلی، موسسات آموزشی می‌توانند دانش آموزان را بهتر برای پیچیدگی‌های دنیای مدرن آماده کنند و آنها را با مهارت‌ها و دانش مورد نیاز برای پیشرفت در چشم‌اندازی که به سرعت در حال تحول است، مجهز کنند(۴).

مشارکت تحصیلی شامل مشارکت فعال دانش آموزان در جنبه‌های مختلف فعالیت‌ها و فرایندهای آموزشی در یک موسسه دانشگاهی است. فراتر از حضور صرف است و شامل مشارکت در بحث‌های کلاسی، پروژه‌های گروهی، فعالیت‌های فوق برنامه و گفت‌وگوهای می‌شود. مشارکت اغلب شامل مشارکت دانش آموزان با دیدگاه‌ها، بینش‌ها و تلاش‌های خود در جهت تجربه یادگیری جمعی است. این مشارکت فعال باعث تقویت تفکر انتقادی، همکاری و مهارت‌های ارتباطی می‌شود که برای رشد تحصیلی و شخصی ضروری است(۵). علاوه بر این، مشارکت تحصیلی فراتر از کلاس درس گسترش می‌یابد تا محیط‌های آموزشی گسترده‌تری مانند سمینارها، کنفرانس‌ها، تلاش‌های تحقیقاتی و برنامه‌های اطلاع رسانی جامعه را در بر بگیرد. این دانش آموزان را تشویق می‌کند تا علایق علمی خود را کشف کنند، کنجکاوی فکری را دنبال کنند و دانش خود را در زمینه‌های عملی به کار گیرند. شرکت در این فعالیت‌ها نه تنها تجربه آموزشی را غنی می‌کند، بلکه دانش آموزان را برای فعالیت‌های تحصیلی آینده، تلاش‌های حرفه‌ای و مشارکت مدنی آماده می‌کند. مؤسسات دانشگاهی با ایجاد محیط‌های یادگیری فراگیر، فراهم کردن فرصت‌هایی برای رهبری دانش آموزان، و شناخت ارزش دیدگاه‌های متنوع در شکل‌دهی یک جامعه فکری پرچشم‌پوش، نقش مهمی در ترویج و تسهیل مشارکت دارند. بنابراین، مشارکت تحصیلی جزء لاینفک رشد همه جانبه دانش آموزان است و به طور قابل توجهی به مأموریت آموزشی کلی مؤسسات کمک می‌کند (۶). محققان بر این باورند که مسئولیت اخلاقی می‌تواند با افزایش کیفیت زندگی نقش مهمی در بهبود مولفه‌های تحصیلی دانش آموزان ایفا کند.

زندگی تحصیلی با کیفیت مطلوب رابطه مستقیمی با سطح رضایتمندی دانش‌آموزان دوره‌های متفاوت تحصیلی دارد. اگر زندگی تحصیلی دانش‌آموزان در دوره تحصیلی پایین‌تر، از کیفیت مناسب برخوردار نباشد، در دوره‌های بالاتر نتیجه‌ای جز شکست نظام آموزشی به دنبال نخواهد داشت. در عوض اگر کیفیت تحصیلی بالا باشد، سبب آرامش و امنیت، افزایش اعتمادبه‌نفس، قدرت و قاطعیت در تصمیم‌گیری، احساس خودارزشمندی و ریسک‌پذیری دانش‌آموزان می‌شود.

کودکان در فرایند تحصیل مقدماتی سه مرحله را طی می‌کنند:

مرحله اول: انسان از سال اول تولد، جهان اطراف خود را از طریق حس، تقلید، بر اساس هوش و از طریق تخیل درک می‌کند. کودک در هر مرحله از یادگیری، علاوه بر توانایی در آن مرحله، توانایی مراحل قبلی را نیز دارد. مثلاً کودکی که در مرحله یادگیری بر اساس تخیل است، علاوه بر تخیل می‌تواند از طریق حواس، توانایی کشف و تقلید بیاموزد.

این امر مستلزم آگاهی از چگونگی تأثیر تصمیمات شخصی بر دیگران و تعهد به عمل به روش‌هایی است که رفاه و عدالت جمعی را ارتقاء بخش(۲). بی شک رشد مسئولیت اخلاقی در دانش آموزان بر بسیاری از مولفه‌های تحصیلی اثر گذار خواهد بود. از جمله هوشیاری ذهنی، انعطاف تحصیلی^۷ و مشارکت تحصیلی^۸ که مد نظر محققان در پژوهش حاضر است.

هوشیاری ذهنی^۹ به حالت آگاه بودن و پاسخگویی^{۱۰} به محیط اطراف، محرک‌ها و وظایف شناختی اشاره دارد. این شامل سطح بالایی از درگیری شناختی است که در آن فرد می‌تواند به سرعت و با دقت اطلاعات را پردازش کند، تغییرات را تشخیص دهد و تصمیم بگیرد. این وضعیت آگاهی افزایش یافته برای حل موثر مسئله، تفکر انتقادی^{۱۱} و اجرای کارآمد وظایف، چه در زمینه‌های تحصیلی، حرفه‌ای یا زندگی روزمره، بسیار مهم است. هوشیاری ذهنی کارکردهای شناختی مختلفی از جمله توجه، ادراک، حافظه و استدلال را در بر می‌گیرد و افراد را قادر می‌سازد تمرکز خود را حفظ کرده و با محیط‌های پویا سازگار شوند. علاوه بر این، هوشیاری ذهنی تنها در مورد توانایی تمرکز نیست، بلکه در مورد حفظ این تمرکز در طول دوره‌ها، به ویژه در هنگام مواجهه با وظایف پیچیده یا یکنواخت است. این شامل ظرفیت فیلتر کردن عوامل حواس‌پرتی و اولویت‌بندی اطلاعات مربوطه است که برای بهره‌وری و ایمنی در بسیاری از موقعیت‌ها، مانند رانندگی، کار با ماشین‌آلات یا انجام کارهای دقیق ضروری است. هوشیاری ذهنی می‌تواند تحت تأثیر عواملی مانند سلامت جسمانی، تغذیه، کیفیت خواب و سطوح استرس قرار گیرد، که ارتباط متقابل رفاه کلی و عملکرد شناختی را برجسته می‌کند. حفظ سطح بالای هوشیاری ذهنی برای دستیابی به اهداف، پاسخگویی موثر به چالش‌ها و هدایت تعاملات و مسئولیت‌های روزانه با چابکی و دقت ضروری است(۳). انعطاف‌پذیری تحصیلی به توانایی مؤسسات آموزشی برای پاسخگویی به نیازها، اولویت‌ها و برنامه‌های آموزشی متنوع دانش‌آموزان اشاره دارد و اطمینان حاصل می‌کند که مسیرهای مختلف یادگیری و پیشرفت در دسترس است. این مفهوم شامل طیف وسیعی از شیوه‌ها و سیاست‌ها می‌شود، مانند ارائه انواع فرمت‌های دوره (به عنوان مثال، آنلاین، ترکیبی، حضوری)، اجازه دادن به برنامه‌های یادگیری شخصی، و ارائه گزینه‌هایی برای برنامه‌های تحصیلی پاره وقت یا تسریع شده. انعطاف‌پذیری تحصیلی همچنین شامل شناخت یادگیری و تجربیات قبلی از طریق مکانیسم‌هایی مانند انتقال اعتبار و ارزیابی‌های مبتنی بر شایستگی است که دانش‌آموزان را قادر می‌سازد با سرعت خود پیشرفت کنند و سفر آموزشی خود را متناسب با شرایط و اهداف منحصربه‌فرد خود تنظیم کنند. علاوه بر این، انعطاف‌پذیری تحصیلی برای ایجاد یک محیط یادگیری فراگیر و حمایت‌کننده که می‌تواند با پویایی‌های متغیر جمعیت دانش‌آموزی و نیازهای اجتماعی سازگار شود، حیاتی است. با ارائه فرصت‌های آموزشی سازگار و در دسترس، به چالش‌های پیش روی دانش‌آموزان غیرستنی، مانند بزرگسالان شاغل، والدین، و کسانی که دارای سوابق تحصیلی متفاوت هستند، می‌پردازد. این انعطاف‌پذیری به حذف موانع آموزش،

مرحله دوم: از هفت سالگی کودک چیز دیگری را درک خواهد کرد به نام «عقل». یعنی مرحله‌ای از یادگیری که در ذهن تقریباً تا به حال وجود نداشته است. رشد عقل به‌خودی‌خود اتفاق نمی‌افتد و فقط از طریق آموزش فراهم می‌شود.

مرحله سوم: اگر تا هفت سالگی کودکی نسبتاً خوبی داشته باشد، رشد عقلی که از هفت سالگی شروع می‌شود تا ۱۸ سالگی به کمال خود می‌رسد و ما شاهد انسانی خواهیم بود عاقل، صاحب آزادی، دارای مسئولیت، بااخلاق و بهره‌مند از وجدان انسانی.

برای رسیدن به «کیفیت زندگی تحصیلی مطلوب» باید مطابق با نیازهای هر مرحله و شرایط محیطی اقدامات مؤثری در جهت افزایش کیفیت زندگی تحصیلی صورت پذیرد. برای مثال، در ایام کرونا با پدیده‌ای به نام «فضای مجازی»^{۱۲} مواجهیم که تا دیروز دانش‌آموزان را در آن محدود می‌کردیم و امروز می‌بایست ساعت‌ها با آن در ارتباط باشند. امری که به دلیل بی‌تجربگی بسیاری از مدیران و معلمان در چگونگی کیفی‌سازی آن، در بسیاری موارد سبب خسته شدن روح و روان دانش‌آموزان و خانواده آن‌ها شده است (۷). مساله اصلی در این تحقیق حول درک این موضوع است که چگونه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی، انعطاف‌پذیری تحصیلی و مشارکت تحصیلی به طور جمعی بر کیفیت زندگی تحصیلی^{۱۳} دانش‌آموزان علمی کلاس پنجم در برنامه درسی فیزیک در مدارس ناحیه العزیزیه در استان واسط تأثیر می‌گذارد. علیرغم تأکید روزافزون بر این ویژگی‌ها در محیط‌های آموزشی^{۱۴}، شکافی در دانش در رابطه با روابط متقابل آنها و نحوه کمک آنها به تجربیات و نتایج کلی تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. اهمیت نظری این تحقیق در پتانسیل آن برای گسترش درک تعامل بین ساختارهای روانشناختی^{۱۵} و رفتاری - به ویژه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی، انعطاف‌پذیری تحصیلی و مشارکت تحصیلی - در زمینه کیفیت زندگی تحصیلی نهفته است. با بررسی این روابط در چارچوب برنامه درسی فیزیک برای دانش‌آموزان کلاس پنجم، این مطالعه به نظریه‌های آموزشی موجود کمک می‌کند که بر مشارکت و پیشرفت دانش‌آموز تمرکز دارند. این یک مبنای نظری برای درک اینکه چگونه این ویژگی‌ها بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و چگونه به طور جمعی تجارب آموزشی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهند یا مانع می‌شوند، فراهم می‌کند. علاوه بر این، این تحقیق می‌تواند با ادغام این سازه‌ها به اصلاح مدل‌های نظری درگیری تحصیلی کمک کند، بنابراین دیدگاه جامع‌تری از عواملی که زندگی تحصیلی دانش‌آموزان را شکل می‌دهند ارائه می‌دهد.

اهمیت عملی این تحقیق چند وجهی است، زیرا پیامدهای مستقیمی برای مربیان، توسعه دهندگان برنامه درسی و سیاست‌گذاران استان واسط دارد. با شناسایی اینکه چگونه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی، انعطاف‌پذیری تحصیلی و مشارکت تحصیلی بر کیفیت زندگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، یافته‌ها می‌توانند راهبردهای تدریس و طراحی برنامه درسی متناسب با افزایش این ویژگی‌ها را آگاه کنند.

مربیان می‌توانند از بینش‌های به‌دست‌آمده برای توسعه مداخلات و شیوه‌های آموزشی استفاده کنند که محیط یادگیری جذاب‌تر و حمایت‌کننده‌تری را تقویت می‌کند و در نهایت منجر به بهبود عملکرد تحصیلی و رفاه در بین دانش‌آموزان می‌شود. علاوه بر این، سیاستگذاران می‌توانند از این تحقیق برای اجرای اصلاحات آموزشی استفاده کنند که توسعه این شایستگی‌های حیاتی را در اولویت قرار می‌دهد و اطمینان حاصل می‌کند که دانش‌آموزان برای چالش‌های تحصیلی مجهزتر هستند و کیفیت کلی آموزش در منطقه را افزایش می‌دهند بنابراین با توجه به موارد ذکر شده این پژوهش در نظر دارد به این سوال پاسخ دهد که رابطه مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی با مشارکت تحصیلی چیست و نقش کیفیت زندگی تحصیلی در این میان چگونه است؟

روش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است و از نظر روش توصیفی همبستگی است. هدف اصلی این پژوهش بررسی و توصیف رابطه موجود بین متغیرها، مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی، انعطاف تحصیلی (متغیرهای پیش بین) و مشارکت تحصیلی (متغیر ملاک) و کیفیت زندگی تحصیلی (متغیر میانجی گر) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان در برنامه درسی فیزیک پایه پنجم علمی مدارس استان واسط ناحیه العزیزیه به تعداد ۱۶۰۰ نفر تشکیل داد. از آنجا که از لحاظ وقت و هزینه، انتخاب تمامی جامعه امکان پذیر نمی‌باشد، بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای می‌باشد. در پژوهش حاضر برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه به شرح زیر استفاده گردید:

پرسشنامه مسئولیت اخلاقی: پرسشنامه مسئولیت اخلاقی گل پرور (۱۳۸۹) پرسشنامه‌ای است که توسط گل پرور (۱۳۸۹) توسعه داده شده است. این پرسشنامه دارای ۸ سوال است که بر اساس مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت (۱=کاملاً مخالفم تا ۷=کاملاً موافقم) تنظیم شده است. در پژوهش یاسمی نژاد (۱۳۹۳) به منظور تعیین روایی سازه این مقیاس از روش تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که مدل یک عاملی این مقیاس از برازش مناسبی برخوردار است و همه سوالات دارای بار عاملی بالایی بر روی تک عامل پرسشنامه هستند.

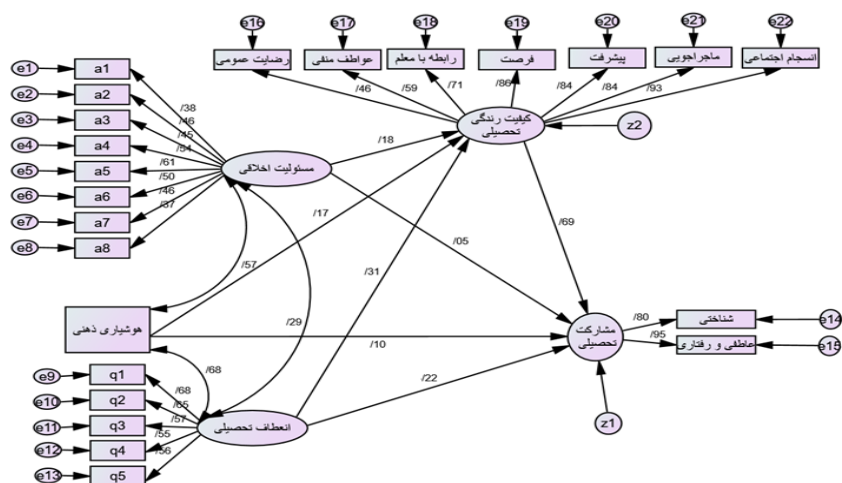
پرسشنامه کیفیت زندگی تحصیلی: این پرسشنامه توسط ویلیامز و باتن (۱۹۸۱) توسعه داده شده است. پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه که شامل ۳۹ سوال و هدف از آن بررسی کیفیت زندگی دانش‌آموزان در مدرسه از ابعاد مختلف (رضایت عمومی، عواطف منفی، رابطه با معلم، فرصت، پیشرفت، ماجراجویی، انسجام اجتماعی) می‌باشد. نمره گذاری این پرسشنامه از طریق یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) انجام می‌شود. شیوه نمره گذاری در سوالات شماره ۵، ۱۴، ۱۸، ۲۸ و ۳۷ معکوس است دامنه نمرات بین ۳۹ تا ۱۹۵ است.

دارای ۱۶ سوال بوده و تک بعدی است. و هدف آن بررسی میزان انعطاف پذیری در ارائه برنامه درسی می باشد. نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت ۵ نقطه ای (خیلی کم - خیلی زیاد) می باشد. برای بدست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سوالات آن بعد را با هم محاسبه نمائید. نمرات کلی بالاتر نشان دهنده انعطاف پذیری بالاتر در ارائه برنامه درسی خواهد بود و برعکس. انعطاف پذیری پایین در ارائه برنامه درسی کمتر ۳۰، انعطاف پذیری متوسط در ارائه برنامه درسی ۱۱-۲۰، انعطاف پذیری بالا در ارائه برنامه درسی بالاتر از ۲۱. با استفاده از نظر چند تن از اساتید و کارشناسان روایی صوری و محتوایی این مقیاس تایید گردید و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ بدست آمد.

پرسشنامه استاندارد مشارکت تحصیلی: پرسشنامه مشارکت تحصیلی در مدرسه توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۱) به منظور مشارکت تحصیلی طراحی و تدوین شده است. در ایران نیز توسط حسین خانی و همکاران (۱۳۹۴) به منظور سنجش اطمینان در مدارس اعتباریابی شده است. این پرسشنامه دارای ۱۴ سوال دو خرده مقیاس شناختی، عاطفی و رفتاری و ۴ مولفه اشتیاق به یادگیری، حس تعلق در مدرسه، یادگیری خودگردان و استفاده از راهبردهای شناختی می باشد و بر اساس طیف لیکرت با سوالاتی مانند (در کلاس نمیتوانم به درس توجه کنم) به سنجش مشارکت تحصیلی در مدرسه می پردازد. روایی و پایایی پرسشنامه مشارکت فعال تایید و میزان پایایی را ۰/۸۹ بدست آمده است. جهت بررسی فرضیات پژوهش به بررسی مدلسازی معادلات ساختاری فرضیه اصلی پژوهش که توسط نرم افزار AMOS23 مدلسازی گردیده است، پرداخته شد.

یافته‌ها

نگاره (۱) مدل معادلات ساختاری فرضیه اصلی را با ضرایب رگرسیون استاندارد را نشان می دهد.

نگاره ۱: مدلسازی معادلات ساختاری فرضیه اصلی پژوهش با ضرایب رگرسیون استاندارد

است. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۳۹ تا ۷۸ باشد، میزان کیفیت زندگی در این جامعه ضعیف می باشد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۷۸ تا ۱۱۷ باشد، میزان کیفیت زندگی در سطح متوسطی می باشد. در صورتی که نمرات بالای ۱۱۷ باشد، میزان کیفیت زندگی بسیار خوب می باشد. روایی همگرای پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه با بررسی همبستگی آن با پرسشنامه های خودکار آمدی عمومی و مقیاس سازگاری نوجوانان محاسبه و تایید گردید. همچنین پایایی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه گیری آلفای کرونباخ محاسبه شد که برابر با ۰/۸۵ بدست آمد.

پرسشنامه هوشیاری ذهنی (MAAS): پرسشنامه هوشیاری ذهنی یک آزمون ۱۵ سوالی است که براون و ریان ۲۰۰۳ آن را به منظور سنجش سطح هشیاری و توجه نسبت به رویدادها و تجارب جاری در زندگی روزمره ساختند. سوال های آزمون سازه ذهن آگاهی را در مقیاس شش درجه ای لیکرت (از نمره یک برای «تقریباً همیشه» تا نمره شش برای «تقریباً هرگز») می سنجد. این مقیاس یک نمره کلی برای ذهن آگاهی به دست می دهد که دامنه آن از ۱۵ تا ۹۰ متغیر بوده و نمره بالاتر نشان دهنده ذهن آگاهی بیشتر است. همسانی درونی سوال های آزمون بر اساس ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۸۰ تا ۰/۸۷ گزارش شده است. روایی مقیاس با توجه به همبستگی منفی آن با ابزارهای سنجش افسردگی و اضطراب و همبستگی مثبت با ابزارهای سنجش عاطفه مثبت و حرمت خود، کافی گزارش شده است. ضریب بازآزمایی این مقیاس نیز در فاصله زمانی یک ماهه ثابت گزارش شده است. آلفای کرونباخ برای پرسش های نسخه فارسی این مقیاس در مورد یک نمونه ۷۲۳ نفری از دانشجویان ۰/۸۱ محاسبه شده است. مدت اجرای این مقیاس ۱۰ دقیقه یا کمتر به طول می انجامد.

پرسشنامه انعطاف پذیری تحصیلی: پرسشنامه انعطاف پذیری تحصیلی توسط کشاورز زاده، علی، فرهمینی فراهانی، محسن، (۱۳۹۵)، به منظور سنجش انعطاف پذیری تحصیلی طراحی و تدوین شده است. پرسشنامه انعطاف پذیری این پرسشنامه

جدول ۱: ضریب تاثیر متغیرهای پیش بین بر کیفیت زندگی تحصیلی

کیفیت زندگی تحصیلی					
متغیر میانجی	شاخص آماری	ضریب تاثیر	مجذور ضریب تاثیر	تی	سطح معناداری
متغیر پیش بین					نتیجه
مسئولیت اخلاقی	*۰/۱۸۵	۰/۰۳۴	۰/۱۴۷	۰/۰۳۲	تایید فرضیه
هوشیاری ذهنی	*۰/۱۶۶	۰/۰۲۸	۱/۹۹۸	۰/۰۴۷	تایید فرضیه
انعطاف تحصیلی	**۰/۳۰۷	۰/۰۹۴	۳/۰۳۴	۰/۰۰۲	تایید فرضیه

تعیین (۲۲) ۲/۸ درصد واریانس هوشیاری ذهنی با کیفیت زندگی تحصیلی مشترک است. در نهایت نشان می دهد ضریب تاثیر انعطاف تحصیلی بر کیفیت زندگی تحصیلی معنی دار است یعنی انعطاف تحصیلی بر کیفیت زندگی تحصیلی ($\beta=0/307$) تاثیر دارد. بر اساس ضریب تعیین (۲۲) ۹/۴ درصد واریانس انعطاف تحصیلی با کیفیت زندگی تحصیلی مشترک است..

یافته های جدول (۱) نشان می دهد ضریب تاثیر مسئولیت اخلاقی بر کیفیت زندگی تحصیلی معنی دار است یعنی مسئولیت اخلاقی بر کیفیت زندگی تحصیلی ($\beta=0/185$) تاثیر دارد. بر اساس ضریب تعیین (۲۲) ۳/۴ درصد واریانس مسئولیت اخلاقی با کیفیت زندگی تحصیلی مشترک است. همچنین نشان می دهد ضریب تاثیر هوشیاری ذهنی بر کیفیت زندگی تحصیلی معنی دار است یعنی هوشیاری ذهنی بر کیفیت زندگی تحصیلی ($\beta=0/166$) تاثیر دارد. بر اساس ضریب

جدول ۲: ضریب تاثیر متغیرهای پیش بین بر مشارکت تحصیلی

مشارکت تحصیلی					
متغیر میانجی	شاخص آماری	ضریب تاثیر	مجذور ضریب تاثیر	تی	سطح معناداری
متغیر پیش بین					نتیجه
مسئولیت اخلاقی	۰/۰۴۷	۰/۰۰۲	۰/۶۲۴	۰/۵۳۲	عدم تایید فرضیه
هوشیاری ذهنی	۰/۱۰۴	۰/۰۱۱	۱/۱۴۷	۰/۲۵۱	عدم تایید فرضیه
انعطاف تحصیلی	*۰/۲۱۷	۰/۰۴۷	۲/۳۷۶	۰/۰۱۸	تایید فرضیه

واریانس هوشیاری ذهنی با مشارکت تحصیلی مشترک است. در نهایت نشان می دهد ضریب تاثیر انعطاف تحصیلی بر مشارکت تحصیلی معنی دار است یعنی انعطاف تحصیلی بر مشارکت تحصیلی ($\beta=0/217$) تاثیر دارد. بر اساس ضریب تعیین (۲۲) ۴/۷ درصد واریانس انعطاف تحصیلی با مشارکت تحصیلی مشترک است.

یافته های جدول (۲) نشان می دهد ضریب تاثیر مسئولیت اخلاقی بر مشارکت تحصیلی معنی دار نیست یعنی مسئولیت اخلاقی بر مشارکت تحصیلی ($\beta=0/047$) تاثیر ندارد. بر اساس ضریب تعیین (۲۲) ۰/۱ درصد واریانس مسئولیت اخلاقی با مشارکت تحصیلی مشترک است. همچنین نشان می دهد ضریب تاثیر هوشیاری ذهنی بر مشارکت تحصیلی معنی دار نیست یعنی هوشیاری ذهنی بر مشارکت تحصیلی ($\beta=0/104$) تاثیر ندارد. بر اساس ضریب تعیین (۲۲) ۲۲/۵ درصد

جدول ۳: ضریب تاثیر متغیر میانجی بر مشارکت تحصیلی

مشارکت تحصیلی					
متغیر میانجی	شاخص آماری	ضریب تاثیر	مجذور ضریب تاثیر	تی	سطح معناداری
متغیر پیش بین					نتیجه
کیفیت زندگی تحصیلی	**۰/۶۹۱	۰/۴۷۷	۶/۵۳۳	۰/۰۰۱	تایید فرضیه

ضریب تعیین (۲۲) ۴۷/۷ درصد واریانس کیفیت زندگی تحصیلی با مشارکت تحصیلی مشترک است.

یافته های جدول (۳) نشان می دهد ضریب تاثیر کیفیت زندگی تحصیلی بر مشارکت تحصیلی معنی دار است یعنی کیفیت زندگی تحصیلی بر مشارکت تحصیلی ($\beta=0/691$) تاثیر دارد. بر اساس

جدول ۴: فرضیات مرتبط با بررسی نقش متغیر میانجی در ارتباط میان متغیرهای پیش بین و ملاک

نتیجه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	متغیر میانجی
			شاخص آماری ارتباط متغیرهای پیش بین و ملاک
تایید فرضیه	۰/۰۰۱	۰/۱۲۸**	مسئولیت اخلاقی * مشارکت تحصیلی
تایید فرضیه	۰/۰۰۸	۰/۱۱۵**	هوشیاری ذهنی * مشارکت تحصیلی
تایید فرضیه	۰/۰۰۱	۰/۲۱۲**	انعطاف تحصیلی * مشارکت تحصیلی

آموز برای متمرکز ماندن، درگیر شدن و پاسخگویی در طول درس اشاره دارد. دانش آموزانی که سطح بالایی از هوشیاری ذهنی را حفظ می‌کنند، برای درک روابط مجهزتر هستند، و به آنها اجازه می‌دهد انتقادی فکر کنند و به طور روشمند به مسائل برخورد کنند. این به نوبه خود منجر به بهبود عملکرد تحصیلی و درک عمیق تر موضوع می شود که به طور مستقیم به کیفیت کلی زندگی تحصیلی آنها کمک می کند. علاوه بر این، ارتقای هوشیاری ذهنی می تواند به بهبود محیط کلاس و رفاه دانش آموزان کمک کند. وقتی دانش آموزان هوشیار هستند، کمتر احساس می کنند تحت تأثیر برنامه درسی قرار گرفته یا ناامید می شوند، که نگرش مثبت نسبت به یادگیری را تقویت می کند.

از سویی انعطاف پذیری تحصیلی نیز به طور قابل توجهی بر کیفیت زندگی تحصیلی دانش آموزان تأثیر می گذارد. انعطاف پذیری تحصیلی به توانایی برنامه درسی و روش های تدریس برای انطباق با نیازهای متنوع، سبک های یادگیری و سرعت دانش آموزان اشاره دارد. رویکردهای آموزشی انعطاف پذیر مانند یادگیری فردی، روش های ارزیابی متنوع یا گام های انطباقی به دانش آموزان اجازه می دهد تا با مطالب در سطح خود درگیر شوند. این امر استرس را کاهش می دهد، محیط یادگیری حمایتی را تقویت می کند و رضایت کلی تحصیلی را بهبود می بخشد.

نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای پیش بین (مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی) بر متغیر ملاک (مشارکت تحصیلی) اثر دارند. این نتایج با نتایج برخی پژوهش ها در این زمینه همسو و همراستاست. (۸-۱۶).

در تبیین این نتایج می توان گفت هنگامی که مربیان بر مسئولیت اخلاقی در شیوه های تدریس خود تأکید می کنند، محیطی را ایجاد می کنند که دانش آموزان نه تنها در مورد یادگیری خود بلکه برای موفقیت جمعی همسالان خود نیز احساس مسئولیت کنند. این احساس مسئولیت پذیری دانش آموزان را تشویق می کند تا فعالانه در بحث های کلاسی شرکت کنند، در پروژه های گروهی همکاری کنند و به طور مثبت به جامعه یادگیرنده کمک کنند. همانطور که دانش آموزان از مسئولیت های خود آگاه تر می شوند، احتمالاً مشارکت بیشتری خواهند داشت و درک خود از موضوع را افزایش می دهند و فضای آموزشی حمایتی را ایجاد می کنند.

همچنین وقتی دانش آموزان از نظر ذهنی هوشیار هستند، احتمالاً در طول درس متمرکز و درگیر می شوند و به آنها امکان می دهد تا فعالانه

یافته های جدول (۴) نشان می دهد ضریب همبستگی بین مسئولیت اخلاقی با مشارکت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی معنی دار است یعنی بین مسئولیت اخلاقی با مشارکت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی (۰/۱۲۸) $r =$ رابطه معنی دار وجود دارد. همچنین نشان می دهد ضریب همبستگی بین هوشیاری ذهنی با مشارکت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی (۰/۱۱۵) $r =$ رابطه معنی دار وجود دارد. در نهایت نشان می دهد ضریب همبستگی بین انعطاف تحصیلی با مشارکت تحصیلی با نقش میانجی کیفیت زندگی تحصیلی (۰/۲۱۲) $r =$ رابطه معنی دار وجود دارد.

بحث

نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای پیش بین (مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی) بر متغیر میانجی (کیفیت زندگی تحصیلی) اثر دارند. این نتایج با نتایج برخی پژوهش ها در این زمینه همسو و همراستاست. (۸-۱۶).

در تبیین این نتایج می توان گفت مسئولیت اخلاقی نقش مهمی در شکل دهی کیفیت زندگی تحصیلی دارد. هنگامی که مربیان مسئولیت اخلاقی را پذیرفته و آن را ترویج می کنند، یک محیط کلاسی حمایت کننده و محرمانه ایجاد می کنند که در آن دانش آموزان احساس ارزشمندی و درک می کنند. این جو مثبت دانش آموزان را تشویق می کند تا فعالانه تر در یادگیری خود مشارکت کنند و حس تعلق و انگیزه برای پیشرفت تحصیلی را تقویت کنند. در چنین محیطی، دانش آموزان بیشتر در بحث ها شرکت می کنند، در پروژه های گروهی همکاری می کنند و در صورت نیاز به دنبال کمک می روند، که همه این ها به تجربه تحصیلی غنی تر کمک می کنند. علاوه بر این، تمرکز بر مسئولیت اخلاقی دانش آموزان را تشویق می کند تا تفکر انتقادی و مهارت های استدلال اخلاقی را در چارچوب مطالعات فیزیک خود توسعه دهند. با گنجاندن بحث در مورد پیامدهای اخلاقی پیشرفت های علمی و مسئولیت های دانشمندان، مربیان می توانند به دانش آموزان کمک کنند تا تأثیر گسترده تر یادگیری خود را درک کنند.

همچنین، هوشیاری ذهنی به طور قابل توجهی بر کیفیت زندگی تحصیلی دانش آموزان تأثیر می گذارد. هوشیاری ذهنی به توانایی دانش

در بحث‌های کلاس، آزمایش‌ها و فعالیت‌های حل مسئله شرکت کنند. این حالت افزایش توجه به دانش آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم پیچیده فیزیک را راحت‌تر دنبال کنند و آنها را تشویق می‌کند که سؤال پرسند، ایده‌ها را ارائه دهند و شبهات را روشن کنند. در نتیجه، هوشیاری ذهنی محیط یادگیری تعاملی و مشارکتی بیشتری را ایجاد می‌کند که هم برای دانش‌آموز و هم برای کل کلاس مفید است.

از سویی با توجه به اینکه انعطاف‌پذیری تحصیلی به توانایی تطبیق روش‌های تدریس، طرح‌های درسی و فعالیت‌های یادگیری برای برآوردن نیازهای دانش آموزان با توانایی‌ها و ترجیحات یادگیری متفاوت اشاره دارد. در درسی مانند فیزیک، که می‌تواند برای بسیاری از دانش آموزان چالش برانگیز باشد، گنجاندن انعطاف‌پذیری در برنامه درسی - مانند اجازه دادن به دانش آموزان برای انتخاب انواع مختلف ارزیابی یا ارائه زمان اضافی برای موضوعات پیچیده - مشارکت بیشتر را تشویق می‌کند. وقتی دانش آموزان احساس می‌کنند که فرایند یادگیری نیازهای فردی آنها را برآورده می‌کند، احتمالاً در بحث‌های کلاس شرکت می‌کنند، سؤال می‌پرسند و فعالانه در فعالیت‌های حل مسئله شرکت می‌کنند.

نتایج تحقیق نشان داد که متغیر میانجی (کیفیت زندگی تحصیلی) بر متغیر ملاک (مشارکت تحصیلی) اثر دارند. این نتیجه با نتایج برخی پژوهش‌ها در این زمینه همسو و همراستاست. (۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۶).

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت یک محیط تحصیلی مثبت که با معلمان حمایت‌کننده، منابع کافی و احساس تعلق مشخص می‌شود، مشارکت دانش آموزان را تقویت می‌کند و آنها را تشویق می‌کند تا فعالانه در یادگیری خود مشارکت کنند. وقتی دانش آموزان در سفر آموزشی خود احساس ارزش و حمایت می‌کنند، به احتمال زیاد به توانایی‌های خود اعتماد دارند، که به مشارکت فعال در طول درس‌ها، آزمایش‌ها و بحث‌ها در کلاس تبدیل می‌شود. این مشارکت تجربه کلی یادگیری آنها را بهبود می‌بخشد و عملکرد تحصیلی آنها را تقویت می‌کند.

نتایج تحقیق نشان داد که متغیر میانجی (کیفیت زندگی تحصیلی) در ارتباط میان متغیرهای پیش بین (مسئولیت اخلاقی، هوشیاری ذهنی و انعطاف تحصیلی) و متغیر ملاک (مشارکت تحصیلی) نقش موثری ایفا می‌کند. این نتیجه با نتایج برخی پژوهش‌ها در این زمینه همسو و همراستاست. (۱۵-۱۸)

در تبیین این نتایج می‌توان وقتی معلمان و مدیران مدرسه مسئولیت‌های اخلاقی مانند انصاف، احترام و صداقت را در تعامل خود با دانش آموزان در اولویت قرار می‌دهند، یک محیط یادگیری حمایتی و فراگیر ایجاد می‌کنند. این امر کیفیت بالاتری از زندگی آکادمیک را تقویت می‌کند، جایی که دانش آموزان احساس ارزشمندی، احترام و انگیزه برای مشارکت در مطالعات خود می‌کنند. یک محیط تحصیلی مثبت به دانش آموزان کمک می‌کند تا احساس راحتی کنند و تشویق شوند تا فعالانه تر در کلاس شرکت کنند، به ویژه در موضوعات چالش برانگیز مانند فیزیک. کیفیت زندگی تحصیلی نقش میانجی مهمی بین مسئولیت

اخلاقی و مشارکت تحصیلی دارد. هنگامی که دانش آموزان درک کنند که محیط تحصیلی آنها منصفانه، محترمانه و پاسخگو به نیازهای آنها است، احتمال بیشتری دارد که کیفیت بالایی از زندگی تحصیلی را تجربه کنند. این می‌تواند شامل احساس امنیت برای بیان ایده‌های خود، دریافت تشویق از معلمان و دسترسی به منابعی باشد که از یادگیری آنها حمایت می‌کند. در نتیجه، دانش آموزان انگیزه و اعتماد به نفس بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های کلاس درس، آزمایش‌ها و بحث‌ها دارند. محیط آکادمیک بهبود یافته، تحت تأثیر مسئولیت اخلاقی مربیان، به طور مستقیم تمایل دانش آموزان را برای مشارکت و همکاری در برنامه درسی فیزیک خود افزایش می‌دهد.

همچنین هنگامی که دانش آموزان از نظر ذهنی هوشیار هستند، می‌توانند از یک محیط آکادمیک ساختاریافته که معلمان حمایت‌کننده، راهنمایی روشن و منابع در دسترس را فراهم می‌کند، به طور کامل بهره‌مند شوند. این باعث ایجاد احساس رضایت و رفاه عاطفی می‌شود که به نوبه خود کیفیت زندگی تحصیلی آنها را افزایش می‌دهد. یک زندگی تحصیلی مثبت، که با فضای یادگیری راحت و حمایت‌کننده مشخص می‌شود، به دانش آموزان انگیزه می‌دهد تا در کلاس درس مشارکت بیشتری داشته باشند و آنها را تمایل بیشتری برای شرکت در فعالیت‌هایی مانند کار گروهی، آزمایش‌ها و بحث در برنامه درسی خود می‌سازد.

در نهایت زمانی که انعطاف‌پذیری تحصیلی وجود داشته باشد، دانش آموزان محیط تحصیلی مثبت‌تری را تجربه می‌کنند، جایی که نیازهای یادگیری فردی آن‌ها برآورده می‌شود و در آن احساس می‌کنند از سوی برنامه درسی و معلمانشان حمایت می‌شوند. این احساس تعلق و رضایت، مشارکت دانش آموزان را با تحصیلاتشان افزایش می‌دهد، زیرا آنها احساس می‌کنند که مدرسه برای موفقیت و رفاه آنها ارزش قائل است. یک زندگی تحصیلی با کیفیت بالا که با رفاه عاطفی، رضایت تحصیلی و احساس موفقیت مشخص می‌شود، فضای کلاسی را تقویت می‌کند که در آن دانش آموزان تمایل بیشتری به شرکت فعال در درس‌ها، به ویژه در موضوعات چالش برانگیز مانند فیزیک دارند.

نتیجه‌گیری

دانش آموزانی که ارزش مسئولیت اخلاقی را آموزش می‌بینند، احتمالاً همدلی، احترام به دیگران و تعهد به مشارکت در جامعه را توسعه می‌دهند. این نه تنها روابط بین فردی آنها را در کلاس بهبود می‌بخشد، بلکه آنها را برای چالش‌های آینده به عنوان شهروندان مسئول آماده می‌کند. با تأکید بر مسئولیت اخلاقی مربیان می‌توانند کیفیت زندگی آکادمیک دانش آموزان خود را به طور قابل توجهی افزایش دهند و نه تنها به تعالی تحصیلی بلکه همچنین رشد شخصیتی را که به نفع جامعه به عنوان یک کل است، تقویت کنند.

6. Fair	انصاف
7. Educational flexibility	انعطاف تحصیلی
8. Educational cooperation	مشارکت تحصیلی
9. Mental awareness	هوئیاری ذهنی
10. Responsibility	پاسخگویی
11. Critical thiking	تفکر انتقادی
12. Virtual space	فضای مجازی
13. Education life quality	کیفیت زندگی تحصیلی
14. Educational environment	محیط آموزشی
15. Psychological structures	ساختارهای روانشناختی

ملاحظه های اخلاقی

موضوعات اخلاقی همچون؛ سرقت ادبی، رضایت آگاهانه؛ انتشار چنگانه و ... در پژوهش حاضر موردتوجه قرار گرفته‌اند.

واژه نامه

1. Ethical responsibility	مسئولیت اخلاقی
2. Educational system	سیستم آموزشی
3. Ethical principles	اصول اخلاقی
4. Ethical codes	استانداردهای اخلاقی
5. Honesty	صداقت

References

- Tigard DW. Responsible AI and moral responsibility: a common appreciation. *AI and Ethics*, 2021; 1(2): 113-117. Doi: [10.1007/s43681-020-00009-0](https://doi.org/10.1007/s43681-020-00009-0)
- Gorman A. Against neuronormativity in moral responsibility. *Feminist Philosophy Quarterly*, 2024; 10(1/2).
- Lanivich SE, Smith A, Levasseur L, Pidduck RJ, Busenitz L, Tang J. Advancing entrepreneurial alertness: Review, synthesis, and future research directions. *Journal of Business Research*, 2024; 139: 1165-1176. Doi: [10.1016/j.jbusres.2021.10.023](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.10.023)
- Norris ME, Karasewich TA, Kenkel HK. Academic integrity and accommodations: The intersections of ethics and flexibility. *Second Handbook of Academic Integrity*. 2024.
- Al-Zarfi AJK, Qalavandi H, Hosni M. The effect of e-learning on academic progress, critical thinking, higher thinking and student satisfaction with the mediating role of academic self-efficacy, learning motivation and student participation. *Kurdish Studies*, 2024; 12(1): 4935-4951.
- Chapman C, Kimura A, Sawabe N, Selmes-Suzuki H. Preparing for serendipity: an illustrative analysis of participation in the field. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 2024; 37(3): 816-839. Doi: [10.1108/AAAJ-06-2021-5312](https://doi.org/10.1108/AAAJ-06-2021-5312)
- Khakimov SR, Sharopov BK. Educational Quality Improvement Events Based on Exhibition Materials in Practical Training Lessons. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education*, 2023; 1(2): 5-10
- Hamdi K, Khalili kisomi M, Vazifeh Doust H, Hosseinzadeh Lotfi F. Bank Ethical Responsibility to Compensate for Services Failure and Its Revival. *Int. J. Ethics Soc* 2021; 2 (4):18-27. Doi: [10.52547/ijethics.2.4.18](https://doi.org/10.52547/ijethics.2.4.18)
- Faramarzi S, Mirzaei H, Shirzadi M. Mediating role of academic moral resilience in the relationship between classroom justice and academic deviance in students. *Ethics in Science and Technology* 2023; 18 (1) :202-206. Dor: [20.1001.1.22517634.1402.18.1.26.3](https://doi.org/10.1001.1.22517634.1402.18.1.26.3)
- Jamali F, Dana T, Dolati Z. How does the quality of teaching and educational practice increase the participation of professional students? 3rd National Conference on Applied Ideas in Educational Sciences, Psychology and Cultural Studies, Bushehr. 2023.
- Alizadeh Z, Dehghan F, Parvaneh E. relationship between educational self-regulation & moral intelligence with academic achievement. *Ethics in Science and Technology* 2021; 16 (3) :159-162. Dor: [20.1001.1.22517634.1400.16.3.21.8](https://doi.org/10.1001.1.22517634.1400.16.3.21.8)
- Small C, Lew C. Mindfulness, moral reasoning and responsibility: Towards virtue in ethical decision-making. *Journal of Business Ethics*, 2021; 169(1): 103-117. Doi: [10.1007/s10551-019-04272-y](https://doi.org/10.1007/s10551-019-04272-y)
- Abazari M, Barzegari-Kahrizi F, Al-Hayari Z. Psychological effects of classroom dimensions on students' participation in the learning process. 1st International Conference on New Horizons in Education in the Third Millennium, Bushehr. 2023.
- Moghadam Z. Investigating strategies for active student participation in the classroom and increasing its quality. 1st National Conference on Applied Ideas in Educational Sciences, Psychology and Cultural Studies, Bushehr. 2021.
- Rönnegard D. Corporate accountability. Not moral responsibility. *Journal of Human Values*, 2024; 30(1): 32-37. Doi: [10.1177/09716858231209644](https://doi.org/10.1177/09716858231209644)
- Kouatli I. The need for social and academic responsibility advisor (SARA): A catalyst toward the sustainability of educational institutes. *Social Responsibility Journal*, 2020; 16(8): 1275-1291. Doi: [10.1108/SRJ-04-2019-0151](https://doi.org/10.1108/SRJ-04-2019-0151)
- Barghi I, Garyi Garavand P. Investigating the effect of parent participation on quality of life and adjustment in students. *Journal of School Psychology*, 2021; 9(4): 96-105. doi: <http://dx.doi.org/10.32598/JSPI.9.4.8>
- Tang J, Baron RA, Yu A. Entrepreneurial alertness: Exploring its psychological antecedents and effects on firm outcomes. *Journal of Small Business Management*, 2023; 61(6): 2879-2908. Doi: [10.1080/00472778.2021.1945071](https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1945071)